

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Г.І. Дідур

Одеський державний аграрний університет

В статті розглядається розвиток і різноманітність організаційно-правових форм господарювання підприємств аграрної сфери Одеської області. Особлива увага приділяється вибору критеріїв і факторів оцінки діяльності сільськогосподарських акціонерних товариств.

Вступ. У сільському господарстві Одеської області за останні роки відбулися значні зміни щодо вибору підприємствами організаційно-правової форми господарювання. На зміну колективним і державним сільськогосподарським підприємствам прийшли фермерські господарства, виробничі кооперативи, господарські товариства та приватні підприємства (таблиця 1) [1].

Таблиця 1. Розвиток форм господарювання в сільському господарстві Одеської області

Товаровиробники	1992 рік		1996 рік		2004 рік		Відхилення, +, -	
	кількість господарств	до загальної кількості, %	кількість господарств	до загальної кількості, %	кількість господарств	до загальної кількості, %	1996 р. від 1992 р.	2004 р. від 1996р.
Колективні сільськогосподарські підприємства	269	9,1	459	7,6	-	-	+190	-
Державні підприємства	391	13,3	191	3,2	36	0,5	-200	-155
Фермерські господарства	2268	76,9	5328	88,7	6195	85,3	+3060	+867
Виробничі кооперативи	11	0,4	19	0,3	262	3,6	+8	+243
Акціонерні товариства	10	0,3	11	0,2	66	0,9	+1	+55
Інші господарські товариства	-	-	-	-	405	5,6	-	+405
Приватні підприємства	-	-	-	-	215	3,0	-	+215
Підприємства інших форм господарювання	-	-	-	-	87	1,2	-	+87
Всього	2949	100,0	6008	100,0	7266	100,0	+3059	+1258

При цьому найбільш значні зміни відбулися протягом 1996-2004 років. 469 сільськогосподарських підприємств обрали для себе таку форму господарювання як господарське товариство, а 66 з них функціонують на основі акціонерної форми власності. Найбільше акціонерних товариств (55) сформувалося в період з 1996 року по 2004 рік. Різноманітність форм

господарювання підприємств зумовлює необхідність розробки різних підходів до оцінки їх діяльності, з урахуванням специфіки створення та функціонування.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями визначення методологічних аспектів оцінки діяльності підприємств аграрного сектору займалися В.Г. Андрійчук [2], Н.Г. Івашенко, М.Й. Хорунжий [3], Ю.О. Луненко [4], В.Я. Месель-Веселяк [5], А.Т. Опря, В.І. Перебийніс [6]. Акціонерна форма власності знайшла більшу розповсюдженість у промисловості та торгівлі, тому оцінці діяльності саме сільськогосподарських акціонерних товариств приділялося менше уваги.

Результати досліджень. Головною ознакою акціонерних товариств є наявність акцій – специфічного виду цінних паперів без встановленого строку обігу, які засвідчують дольову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджують членство в цьому товаристві і право на участь в управлінні, а також одержання прибутку у вигляді дивідендів. Таким чином, оцінку функціонування акціонерних товариств має забезпечувати ринок цінних паперів, але перешкодою тут є те, що акції сільськогосподарських акціонерних товариств поки ще не беруть участь у ринковому обігу. Метою оцінки акціонерних відносин має бути одержання розгорнутої інформації про можливі наслідки участі у них потенційних учасників. Тому для оцінки акціонерних товариств необхідно використовувати комплексний підхід, що буде враховувати всі аспекти діяльності таких підприємств (таблиця 2).

Таблиця 2. Основні показники оцінки діяльності акціонерних товариств

Фактори оцінки	Показники
Акції	ринкова вартість акцій відношення курсової вартості до номіналу відношення балансової вартості до номіналу чистий прибуток на одну акцію в рік дивіденд на одну просягу акцію норма виплати дивіденду до чистого прибутку норма доходності відношення ринкової ціни та номінальної
Управління активами	динаміка основних засобів обертаємість акціонерного капіталу обертаємість засобів нароцзування власних обігових коштів питома вага активної частини фондів у загальній вартості майна
Фінансовий стан	коефіцієнт платоспроможності міра ліквідності коефіцієнт критичної оцінки фінансова стійкість
Результати господарської діяльності	динаміка обсягів виробництва динаміка виручки від реалізації динаміка витрат
Ефективність діяльності	коефіцієнт балансового прибутку коефіцієнт чистого прибутку норма чистого прибутку на акціонерний капітал чиста рентабельність активів коефіцієнт використання трудових ресурсів ресурсосмність та працесмність

Як вже зазначалося, головною ознакою акціонерних товариств є акції, які акумулюють результати всіх інших напрямків загальної оцінки акціонерних відносин, тому починати

необхідно з їх аналізу. Для цього досліджують динаміку відношення курсової та балансової вартості до її номіналу, а також розраховують доходність акцій.

Крім того, необхідно дати оцінку ефективності використання активів акціонерного товариства. Відомо, що діяльність підприємства є успішною, якщо воно розвивається, тобто збільшується вартість основних виробничих засобів та обігових коштів, ростуть обсяги капіталовкладень, оновлюються основні засоби. Тому, для аналізу управління активами необхідно використовувати показники, що характеризують динаміку зазначених факторів виробництва.

Оцінка функціонування акціонерного товариства не буде повною без аналізу фінансового стану та ефективності його діяльності. Для оцінки фінансового стану підприємств існує велика кількість показників, і чим більше їх буде використовуватися для аналізу, тим більш об'єктивну картину про фінансовий стан підприємства ми отримасмо.

В останні роки з'явилися нові підходи і показники для оцінки економічної ефективності діяльності підприємств. Особливої уваги заслуговують показник рентабельності авансованого капіталу (добуток рентабельності обороту на число оборотів капіталу) і рентабельності власного капіталу (розраховується за прибутком до оподаткування і прибутком після оподаткування). Ці показники характеризують ефективність підприємства за усіма видами діяльності, здатність його адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, свідчить про рівень управління та конкурентоспроможності підприємства на ринку і слугують головним критерієм котирування акцій підприємств на біржі.

Водночас, крім фінансових показників оцінки ефективності діяльності підприємств, необхідно також використовувати і коефіцієнти використання виробничих потужностей, трудових ресурсів, показники ефективності управління, урожайність, продуктивність тварин і інші спеціальні показники, які характеризують ефективність діяльності товариств.

Висновки. Таким чином, використання комплексного підходу до оцінки діяльності підприємств створених на акціонерній основі, сприяє визначенню реального стану підприємства, його привабливості для потенційних інвесторів, усуненню виявлених недоліків у виробничій системі, цілеспрямованому процесу управління процесом реалізації можливостей підприємства.

Література

1. Сільське господарство Одеської області: Статистичний збірник / Держкомстат України. Головне управління статистики в Одеській області. – Одеса, 2004.
2. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва // Економіка АПК. – 2005. - №5. – с. - 52.
3. Іващенко Н.Т., Хорунжий М.Й. До методичних аспектів оцінки діяльності підприємств аграрного сектору України // Економіка АПК.- 2005. - №3. – с. 42.
4. Лупенко Ю.О. Потенціал акціонерного сектору агропромислового комплексу // Економіка АПК. – 2005. - №1. – с. 21.
5. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільсько-господарського виробництва // Економіка АПК. – 2005. - №6. – с. 17.
6. Опря А.Т., Перебийніс В.І. Особливості економічного аналізу динаміки виробничо-комерційної діяльності підприємств // Економіка АПК. – 2005, №5. – с. 63.

Дидур А.И. Особенности оценки деятельности сельскохозяйственных акционерных обществ

В статье рассматривается развитие и разнообразие организационно-правовых форм хозяйствования предприятий аграрной сферы Одесской области. Основное внимание уделено выбору критериев и факторов оценки деятельности сельскохозяйственных акционерных обществ.